

POSUDEK

Bidovský, Matej: Udržanie afrikánskej identity v súčasnej JAR a zastúpenie Afrikáncov v štátnych a regionálnych inštitúciach. Hradec Králové: Filozofická fakulta (diplomová páce), 2020. 85s.

Téma diplomové práce mě zprvu překvapilo a měl jsem velké obavy z toho, jak se autor s tímto obtížným tématem vyrovná. Jeho velkou výhodou byla skutečnost, že mohl absolvovat dlouhodobý studijní pobyt v Jihoafrické republice, kde měl možnost studovat danou problematiku nejen v knihovnách, ale i v reálném životě a konfrontovat ho se svými spolužáky.

Téma je jistě vhodné pro diplomovou práci, ale jak jsem zmínil v úvodu, představuje řadu problémů, které nemůže nahradit ani možnost field studies. Téma je vysoce aktuální, protože zejména po roce 1994 afrikánská národní identita prochází složitým procesem, který přináší řadu nových zásadních konfliktů jak v politickém, tak ekonomickém či kulturním životě této svébytné národnosti. Téma je vhodně vymezeno časově, když autor přibližuje historický vývoj této významné skupiny jihoafrického obyvatelstva. Hlavní pozornost je věnována situaci po roce 1994, kdy autor sleduje, jak se Afrikánci vyrovnali s vytvořením nového politického systému a se snahou nových černošských jihoafrických elit je nejdříve „rozpustit“ v koncepci tzv. duhového národa, posléze je za vlády prezidenta Mbeki vytlačiti na okraj jihoafrické společnosti.

Celkové pojetí diplomové práce je víceméně logické, záměry a cíle práce jsou definovány poměrně jasně a srozumitelně. Autor si klade za úkol seznámit čtenáře se vznikem a historickým vývojem tohoto etnika, jasně vymezení definici afrikánské identity a současnou situaci Afrikánců v nové politické, ekonomické a etnické situaci po roce 1994 (s.4).

Autor v úvodu trochu tápe s vymezením hypotézy (jedná se o kvalitativní výzkum) a snaží se ověřit tvrzení, že postavení Afrikánců v politickém, kulturním a socio-ekonomickém kontextu post-apartheidního období se zhoršilo. Bohužel druhá část stejné věty vymezující hypotézu již nedává příliš smysl, protože je spíše výzkumnou otázkou než hypotézou (jak jejich postavení determinuje jejich právo na sebeurčení). Hypotéza, která není hypotézou, nemá příliš smysl, protože každému trochu znalému odborníkovi jihoafrických politických reálií je naprosto jasná odpověď bez tohoto výzkumu.

První svobodné a demokratické volby v roce 1994 přivedly k moci politické organizace (především ANC) zatupující většinové černošské obyvatelstvo. Přes verbální sliby muselo být všem jasné, že se Afrikánci po dlouhá desetiletí vládnutí dostanou na okraj společnosti a že postupně ztratí vliv nejen na politické, ale i ekonomické dění v zemi. Přestože doposud patří k největším pozemkovým vlastníkům, je jen otázkou času, kdy dojde k podobným pozemkovým „reformám“ jako v Zimbabwe. Ostatně autor sám ukazuje na stále zvyšující se počet emigrace afrikánské populace, která spočívá nejen v jejich tíživé ekonomické, ale především bezpečnostní situaci (JAR dlouhodobě patří k zemím s nejvyšší kriminalitou a vražd na světě). Ani další hypotéza (afrikánský nacionalismus je u Afrikánců přítomný i po pádu apartheidu) není hypotézou, protože neobsahuje žádnou proměnou.

Bohužel autor zřejmě neprošel kurzem vědecké propedeutiky či metodologie výzkumu, protože v úvodu zcela chybí jasné teoreticko-metodologické zakotvení. Čtenář se pouze dovídá, že práce bude mít teoretický charakter vycházející z akademických studií a odborných článků, jaký, to už autor opomenul zmínit. Čtenář samozřejmě chápe, že asi půjde o problematiku nacionalismu, případně etnicity, ale v úvodu je vždy nutné jasně definovat teoretické zakotvení, které pak bude následně rozpracováno v teoretické sekci. Podobně je to i s metodologií. Čtenář vůbec nemá potuchu, jakou metodologií, jakými výzkumnými postupy chce autor odpovědět na výzkumné otázky a přiblížit výzkumné cíle (o tzv. hypotézách nemluvě). Doporučuji autorovi, aby v obhajobě vysvětlil, jakou metodologii použil a proč si vybral tuto a ne jinou. Bohužel úvod neobsahuje ani další klíčové součásti, jako popis struktury diplomové práce či přehled současného stavu bádání.

Struktura práce se jeví jako logická. Autor postupuje od teoretického vymezení problematiky (nacionalismu a na něj navazující afrikánský nacionalismus). Následně přibližuje

vznik tohoto etnika v historickém kontextu od prvního osídlení až po období dominance v rámci apartheidního systému po roce 1960. Podstatná část historie je pak věnována tzv. transformaci po roce 1994, a to nejen v oblasti politiky, ale autor poměrně jasně definuje dopad nové politiky na menšinovou afrikánskou populaci (ekonomika, nová jazyková politika, emigrace a krize afrikánské identity). Nejsm si jistý se zařazením poslední subkapitoly, spíše bych ji zařadil do struktury jako samostatnou subkapitolu, která je výsledkem všech výše popsanych jevů.

Předposlední a poslední část je věnována současnému postavení Afrikánců. Autor nejdříve ve čtyřech subkapitolách popisuje rozvoj afrikánských jazykových a demografických struktur, hospodářství, politické postavení a manifestaci afrikánského nacionalismu mimo politické dění. Poslední kapitola je věnována představám politických aktérů o autonomii, příp. afrikánský separatismus.

Práce se zdroji je na poměrně dobré úrovni, autor používá velké množství pramenů a sekundární literatury, i když chvílemi tápe, co je pramen a sekundární zdroj (viz jeho seznam literatury). Vzhledem k tomu, že diplomová práce má výrazně deskriptivní charakter, autor posudku nemůže příliš vyhodnotit jeho schopnost interpretovat, analyzovat a kriticky hodnotit jednotlivé zdroje. Nicméně výběr faktografie a celkový obraz ukazuje, že autor pochopil dostatečně danou problematiku a že nezahltl čtenáře podružnými informacemi.

Po formální stránce je diplomová práce poměrně dobře zvládnuta, nicméně autor se příliš nevyrovnal s citační normou katedry, když poznámkový aparát využívá také pro citace místo toho, aby je používal, jak ukládá citační norma, přímo v textu. Nicméně na několika místech poznámkový aparát plní svou funkci (nemá charakter pouhých citací). Diplomová práce je psána ve slovenštině, tak ponechávám stranou gramatiku, ale neodpustím si použití některých nevhodných obrátů (např. „převálcované stranu ANC“ s. 52), které určitě do vědeckého textu nepatří.

Diplomová práce je značně problematická. Na jedné straně oponent oceňuje odvalu autora pustit se do velmi obtížného tématu, na druhé straně je práce nezvládnuta po teoretické a metodologické stránce. Autor sice představuje teorii nacionalismu, ale v empirické práci jen s velkými obtížemi můžeme nalézt průnik teoretické a empirické části. Práce, jak jsem již uvedl, je silně deskriptivní, autor jevy jen popisuje a nevysvětluje ve světle teorie nacionalismu. Autor v závěru odpovídá na tzv. hypotézy, ale vzhledem k celkovému kvalitativnímu výzkumu jen vychází ze subjektivních pocitů z četby odborných textů opřených o některé statistické údaje a informace. Navíc si nejsem zcela jist, jestli autor naplnil původní záměr obsažený v druhé části názvu diplomové práce („zastoupení Afrikánců v státních a regionálních institucích“). Možná měl diplomovou práci přejmenovat jen na např. „Problémy s udržením afrikánské identity v současné JAR“ nebo „Afrikánská identita v současné JAR.“

Přestože má oponent řadu výhrad k obsahu a zejména zpracování daného tématu, domnívá se, že diplomant přiblížil české afrikanistické obci zajímavé téma, kterému se v daném prostředí zatím nikdo nevěnuje. Z těchto důvodů diplomovou práci doporučuji k obhajobě.

V Olomouci dne 19. ledna 2020

Doc. PhDr. Vlastimil Fiala, CSc.
Oponent